

Cynisch en kynisch

- Cynisch was wat Sloterdijk nu kynisch noemt.
- Het cynisme van Diogenes is nu achterhaald, de poging om het te herwinnen in de moderne tijd wordt door Sloterdijk kynisme genoemd.

Daarbij is kynisch de positie van kritiek zonder macht, terwijl de cynicus veinst kritiek op de macht te hebben, maar zelf macht in handen heeft.

“Nauwkeuriger gezegd: het zijn de machtigen die zo glimlachen, terwijl de kynische plebejers een satirisch schaterlachen laten horen.”(38/35)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

De moderne cynicus

Ontstaat na WOI massaal in Duitsland (39/35)
 “Cynisme is het verlichte valse bewustzijn.”
 (40/37)

Uit het citaat blijkt waarom kennis en informatie geen oplossing meer bieden en geen levensvreugde. Dat is wat Sloterdijk probeert terug te winnen, wetende dat de poort naar de Verlichting maar naar één kant open gaat, zoals Kant zei.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Kenmerken van de moderne cynicus

“De man met het zichtbare 'boze oog' is ondergedoken in de massa; alleen de anonimiteit vormt een goed toevluchtsoord voor de cynische afwijking. De moderne cynicus is een geïntegreerde asociaal die elke hippie evenaart in een onderbewust gebrek aan idealen. Hijzelf heeft niet de indruk dat zijn helderboze oog een persoonlijk gebrek is, of een amorele gril die hij persoonlijk dient te verdedigen. Instinctief beschouwt hij zijn levenswijze niet meer als iets wat te maken heeft met boosaardigheid, maar als onderdeel van een collectieve, realistisch deprimerende zienswijze. Verlichte geesten hebben in het algemeen de gewoonte op te passen dat ze geen dommeriken blijven. Het lijkt zelfs iets gezonds te hebben – dat is immers altijd een kenmerk van de wil tot zelfbehoud. Het gaat hier om de houding van mensen die zichzelf duidelijk maken dat de tijden van de naïviteit voorbij zijn.

In psychologische zin kun je de cynicus van deze tijd zien als een melancholisch grensgeval dat zijn depressieve symptomen onder controle weet te houden en tot op zekere hoogte arbeidsgeschikt blijft.”(39/35)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

De verloren onschuld van de cynicus

“Ze weten wat ze doen, maar ze doen het omdat de dwang van de dingen en de wil tot zelfbehoud op korte termijn dezelfde taal spreken en hun vertellen dat het zo moet. Anders zouden anderen het wel doen, en misschien minder goed. Daardoor ziet het nieuwe geïntegreerde cynisme zichzelf vaak, wat heel begrijpelijk is, als slachtoffer, en meent het ook zelf offers te brengen. Achter de harde, stevig meespelende façade verbergt het cynisme een grote hoeveelheid uiterst kwetsbare ongeluksgevoelens en een behoefte aan tranen. Daar zit iets in van de rouw om een 'verloren onschuld' – de rouw om het beter weten waartegen alle handelen en zwoegen zich richt.”(40)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Probleem van het moderne cynisme(41/38)

Historisch wijs geworden wil het geen nieuwe waarden,

Bij gebrek aan vooruitgang wordt het lusteloos en egoïstisch,

Er is geen hoop wel zelfmedelijden,

Het moet leven met realiteiten die het niet wil, maar aanvaardt die omdat dat bij het volwassen worden hoort

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Argeloosheid is onmogelijk

Omdat de deur naar Verlichting naar één kant opent, kun je niet terug naar naïviteit of argeloosheid. Dus "Dom zijn en werk hebben dat is geluk" (Benn op 42/ 39)

Wanneer je niet dom bent schreeuw je niet meer maar treedt er een landerigheid op. Dat blokkeert het protest dat de Verlichting weer op gang zou kunnen helpen volgens Sloterdijk

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Verlichting en fascisme

Sloterdijk is een van degenen die een relatie ziet tussen de Verlichting en het opkomen van totalitaire bewegingen. (zo ook Frankfurter Schule, Arendt)

Hij ziet een verband, dat hij nader zal uitwerken, waarin het cynisme van het Pruisische militaire denken en het gericht raken op het eigen overleven door het verlies aan hogere (Verlichtings)waarden in elkaar grijpen.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Grenzen van de Verlichting

Als kennis macht is, moeten we ons realiseren dat niet alle kennis welkom is!

"Het rationalisme loopt namelijk onmiddellijk stuk op een *kwantitatief* verzet in het bewustzijn van de tegenstander. Dat verweert zich als een razende tegen de uitnodiging tot discussie, tegen het 'ondermijnende' gesprek over waarheid; ressentiment komt al op tegen het spreken als zodanig, doordat daarin de traditionele opvattingen, waarden en vormen van zelfhandhaving op het spel staan. De interpretatie van dit verzet als basis van een ideologie is een hoofdmotief van de verlichting geworden." (46/44)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Verworvenheden en verlies

De Verlichting vond haar legitimatie in grote vooruitgang. (Watt, Pasteur, Koch en Siemens)

Maar dan komt de techniek in een ander daglicht (Verdun, Goelag, Hiroshima en Auschwitz)

Hoe moet de verlichting zich hieruit redden?

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Rede en vrijheid

Dan is de vraag: Wat zijn de machtsmiddelen tegenover een vijandig bewustzijn?

Maar die vraag is al vreemd aan idealen van de Verlichting die de rede en een vrij gesprek als basis wil. (vergelijk: hoe verdedig je de democratie tegen niet democraten?)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Kritische dialoog

"Het proces van verlichting heeft dus twee kanten: het aanvaarden van het beste standpunt en het afstand doen van de vroegere opinie. Daaruit volgt een zekere ambivalentie van gevoelens: winst en pijn. De utopie van de liefdevolle kritische dialoog is op dit probleem voorbereid. De pijn wordt draaglijk door het besef dat ze collegiaal en vrijwillig kan worden aanvaard, als prijs voor de saamhorigheid. De verliezer mag zichzelf als eigenlijke winnaar beschouwen. Op die manier is het verlichtende gesprek in wezen niets anders dan een worsteling van opinies en een onderzoekende dialoog tussen personen die zich a priori vreedzaam gedragen, omdat zij alleen als winnaars, als veroveraars van kennis en solidariteit, uit deze ontmoeting tevoorschijn kunnen komen." (47/46) (vergelijk Popper)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Het open gesprek

Ondanks alle tegenwerpingen blijft dit de hoofdtaak van de filosofie volgens Sloterdijk. Maar wie niet wil horen laat dat de ander voelen; concentratiekampen en gevangenissen zijn een risico voor de vrije spreker.

Hegemonieën en de traditie willen alleen maar horen wat aansluit bij de macht of de stand van kennis en desnoods dat wat terugrijpt op eerdere tijden van de traditie.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Wat wil de Verlichting van het gesprek?

1. Kritiek op de macht.
2. Ondermijnen van de traditie.
3. Strijd tegen vooroordelen. (50/49)

Maar wanneer anderen dat niet willen horen worden zij onderwerp van onderzoek (object) en uiteindelijk van een oordeel; Ze zijn kwaadwillend of dwalend.(51/51)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Ideologiekritiek

“Ideologiekritiek is de polemische voortzetting van de mislukte dialoog met andere middelen.”(51/51) de ontmaskerende werking is geen satire meer maar serieus geworden.

De ontmaskering wordt een serieuze zaak waarbij de ideologiedragers beter begrepen worden dan zij zichzelf begrijpen.

Eigenbelang, macht of klasse bepaald hun verkeerde opvatting. Maar de verlichting gaat er nu een goed bewustzijn tegenover stellen!

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

Kritiek wordt zelf ideologie

“Het marxisme bewaarde, althans in het begin, altijd nog een ambivalentie tussen verdinglijkende en emancipatorische perspectieven. Niet-marxistische systeemtheorieën laten zelfs deze laatste fijngevoeligheid varen. In een bondgenootschap met neoconservatieve stromingen decreteren zij dat nuttige leden van de mensenmaatschappij bepaalde 'juiste illusies' eens en voor al moeten verinnerlijken, omdat zonder die illusies niets goed kan functioneren. (...) voor degenen die erin moeten geloven geldt: een stop op reflectie en vaste waarden. Wie de middelen voor bevrijdende reflectie aanbiedt en de mensen uitnodigt daarvan gebruik te maken, wordt door de conservatieven beschouwd als een gewetenloze nietsnut die naar macht hongert, iemand tegen wie je zegt: 'Werken doen de anderen.'
– Tja, voor wie dan wel?

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_2

